

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ
ВИХОВАТЕЛІВ: ВИХОВАННЯ ГАРМОНІЙНИХ ВЗАЄМИН
МІЖ ДІТЬМИ РІЗНОВІКОВОЇ ГРУПИ**

*Бутенко Ольга Григорівна, кандидат педагогічних наук, доцент,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

З метою формування професійної компетентності майбутніх фахівців у галузі дошкільної освіти в умовах роботи в різновіковій групі дошкільного навчального закладу для студентів напряму підготовки 6.010101 «Дошкільне виховання» для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» введено навчальну дисципліну «Навчання і виховання в різновікових групах».

Проблеми різновікового колективу та взаємин дітей різного віку завжди турбували науковців. Так, проблеми взаємовідносин дітей в умовах різновікового колективу розглядали Л. Артемова, Р. Жуковська, Д. Менджеричька та ін. Як оптимальну модель середовища розвитку особистості дитини різновікову групу дошкільного навчального закладу розглядали В. Бутейко, В. Караковський, С. Кондратьєва, Л. Фоменко, С. Якобсон та ін. Ефективність впливу педагога на дошкільників за допомогою старших дітей вивчали А. Давидчук, І. Дьоміна та ін. Переваги групи дітей з різновіковим складом над групою дітей одного віку в процесі розвитку мовлення дітей розглядали О. Тихеева, О. Соловйова та ін.

Однак, не розроблено сучасних методик, спрямованих на педагогічну підтримку педагогів у формуванні гармонійних взаємин між дітьми змішаного віку в умовах дошкільного навчального закладу.

Отже, беручи до уваги вищезазначене, мету публікації вбачали у розкритті методики формування гармонійних взаємин між дітьми у різновіковій групі дошкільного навчального закладу.

Взаємини дітей різновікової групи особливо потребують педагогічної корекції, оскільки лише починають формуватися. Завдання педагогічного

колективу полягає у створенні у групі атмосфери, яка б характеризувалася безконфліктними, гармонійними, доброзичливими взаєминами між дітьми.

Плануючи роботу з дітьми, слід керуватися твердженням психологів, що для морального виховання особистості необхідний комплексний вплив, цілісне формування моральної свідомості, моральних почуттів і поведінки. Тому враховуючи вищезазначене, та у відповідності до принципів системності, поетапності та послідовності робота має відбуватися упродовж кількох взаємообумовлених і взаємодоповнюючих етапів.

Перший етап має за мету дати дітям уявлення про повагу один до одного, доброзичливі взаємини, навчити їх адекватно оцінювати вчинки своїх однокласників та давати мотивовану оцінку власним вчинкам стосовно інших дітей. Змістовий аспект передбачає використання таких методів і прийомів, як-от: читання та аналіз літературних творів моральної спрямованості, дидактичні ігри та вправи, досліди, ситуації морального вибору, повчальні історії, оформлення стенда.

Педагогічна психологія визначає, що емоційна сфера є одним із енергетично потужних за своїм впливом регулятором життя та діяльності дошкільника, адже емоції тісно пов'язані з мисленням та ціннісною орієнтацією дитини. Зважаючи на зазначене, потрібно постійно враховувати емоційний фактор.

Тому логічним продовженням першого етапу виховання гуманних, доброзичливих взаємин дітей різновікової групи є наступний, другий етап, мета якого – навчити дітей орієнтуватися в основних емоціях та почуттях однокласників, умінь їх визначати та адекватно реагувати на них; здатності відчувати та розуміти емоційний стан іншого та причини, що можуть його викликати; розвиток у дитини відчуття емоційно-почуттєвої групової єдності; здатності до емоційного співпереживання молодшому чи старшому за себе; вміння усвідомлювати свої переживання та здатності керувати власними емоціями. Змістова лінія цього етапу полягає у застосуванні таких методів і прийомів, як-от: казкові подорожі, пантоміма, ігрові вправи, бесіди, проблемні

ситуації, читання та обговорення літературного твору, інтерактивні та дидактичні ігри, придумування кінцівки казки.

Організуючи роботу з дітьми на цьому етапі, слід враховувати теоретичні положення наукових досліджень проблем емоційного розвитку дітей про несформованість емоційно-вольової сфери дошкільника, що проявляється у невмінні стримувати свої бажання й емоції; обмежений моральний досвід соціальної поведінки; чутливість до впливу навколишнього середовища, зокрема, негативних зразків поведінки (вулиці, телебачення, стосунків у сім'ї) і наслідування їх; статус у різновіковому колективі тощо.

Дошкільник повинен спершу вивчити себе, свої почуття та емоції, навчитися керувати ними, а вже потім розвивали вміння розпізнавати і характеризувати емоційний стан іншої людини.

Оскільки група дошкільного навчального закладу є для дитини найближчим оточенням, де зосереджуються перші прояви моральної поведінки та формуються такі складники вихованості гармонійних взаємин, як доброта, чуйність, турбота, милосердя, подальша робота має спрямовуватись на формування довірливих стосунків з молодшими та старшими дітьми та забезпечення у дитини почуття захищеності у групі.

Л. Божович [4] розглядає проблему виникнення моральної поведінки з точки зору мотивації. Вона зазначає, що дошкільники уже здатні підкоряти свої бажання і діяти, керуючись моральними мотивами.

А. Люблінська [5], підтримуючи точку зору, що моральні почуття безпосередньо проявляються і закріплюються під час спостереження за реальними діями і вчинками людини, вважає, що якщо немає органічного зв'язку між знаннями, оцінним ставленням і вчинками, то ні про яке моральне виховання особистості вести мову не доводиться. Моральні почуття розвиваються лише на основі знань, поступового засвоєння моральних понять, оцінок. Тому наступний етап виховання гармонійних взаємин у різновіковій групі має бути спрямований на виховання поведінкового компоненту.

Третій етап передбачає систематизацію уявлень дітей про моральні норми поведінки, вироблення стереотипів і відпрацювання навичок гуманної поведінки дошкільників стосовно одногрупників. Змістова лінія полягає в застосуванні таких видів роботи: ігрові завдання, творчі розповіді, логічні ігри, вправи-драматизації, розігрування та аналіз конфліктних ситуацій, моделювання ситуацій, творчі ігри, ситуації морального вибору, вправи-драматизації, кросворди, метод словесної творчості на матеріалі художніх творів, свята та розваги.

Виховання у дітей гуманних взаємин на цьому етапі здійснюють за допомогою форм діяльності, які сприяють прагненню дитини самостійно робити добрі вчинки стосовно молодшого і старшого за себе та спонукають до самостійного пошуку варіантів рішення тієї чи іншої ситуації. Організуючи роботу з дітьми, можна використовувати такі методи, як групова дискусія, ігри-драматизації, імітаційні ігри, розігрування та аналіз конфліктних ситуацій, вправління в різних способах дій, моделювання, педагогічна провокація тощо.

Оскільки ігрова діяльність є провідною у дошкільному дитинстві, на цьому етапі широко використовуються дидактичні, сюжетно-рольові, творчі ігри та ігри-драматизації. Це дає змогу не лише систематизувати уявлення про норми поведінки, а й виробити стереотипи і відпрацювати навички моральної поведінки дошкільників.

Прикінцеві діагностичні зрізи дають змогу стверджувати про ефективність впровадження в навчально-виховний процес дошкільного навчального закладу методики формування гармонійних взаємин між дітьми різновікової групи.

Зважаючи на вікові та індивідуальні особливості розвитку дошкільників, перспективними, на нашу думку, можуть бути дослідження, пов'язані з розробкою методики взаємодії дошкільного навчального закладу та родини з формування гармонійних взаємин між дітьми різновікової групи.

Література:

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / наук. ред. та упоряд. О. Л. Кононко. – 2-е вид. випр. – К. : Світич, 2008. – 430 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості / У 2 кн. Кн. 2 : Особистісно орієнтований підхід : Теоретико-технологічні засади / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2003. – 344 с.
3. Богуш А. М. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі : підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / А. М. Богуш, Н. В. Гавриш – К. : Видавничий Дім «Слово», 2008. – 408 с.
4. Божович Л. И. Личность и её формирование в детском возрасте : Психологические исследования / Л. И. Божович. – М. : Просвещение, 1968. – 464 с.
5. Люблинская А. А. Учителю о психологии младшего школьника : пособие для учителя / А. А. Люблинская. – М. : Просвещение, 1977. – 224 с.
6. Поніманська Т. І. Виховання людяності : технологічний аспект / Т. І. Поніманська // Дошкільне виховання. – 2008. - № 2. – С. 6–9.